

POSUDEK

oponentky na diplomovou práci

Jméno a příjmení: Bc. Adéla Průchová

Téma práce: Vliv internetu a sociálních sítí na sebeidentifikaci dospívajících

Autorka, Bc. Adéla Průchová, se ve své diplomové práci zaměřuje na téma online prostředí a na to, jaký vliv má na dospívající populaci. Online aktivity, sociální sítě a různé herní portály mají čím dál větší význam u všech generací především západního světa. Lze předpokládat, že pro populaci dospívajících je jejich význam nejvýraznější. Je zřejmé, že tento způsob sociálního života i sebe prezentace se může odrážet i v jejich sebepojetí. Zvolené téma práce je nesporně společensky relevantní a aktuální.

Diplomová práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část sestává z pěti hlavních kapitol. V první z nich autorka nastiňuje základní informace o vývoji a o vývojových obdobích v pojetí Eriksonovy psychosociální teorie. Chybí zde však odkaz na informační zdroj, odkud autorka tyto informace čerpala, a to dokonce i u přímé citace (s. 15).

Další kapitola se zaměřuje na identitu, s důrazem na její proměny během dospívání. Oceňuji zde zejména část, která se týká výzkumně-diagnostického přístupu k zjišťování aktuální fáze identity, dále podkapitulu o morální identitě. Není však jasné, co má autorka na mysli pod označením „*vysoké morální úvahy*“, s. 22, nebo pod souslovím „*vysoká identita*“ [s. 24]. Ve větě: „*Autoři ve své studii zmiňují Aquina, Freemana a kol. (2009), kteří morální identitu definují jako užitečný konstrukt ve vývojové, sociální a organizační psychologii...*“ [s. 24] se patrně jedná o chybný překlad, posledním ve výčtu psychologických oborů měla být patrně psychologie osobnosti.

Téma socializace je v další kapitole popsáno nejen obecně, ale i s ohledem na specifika adolescentního období. Zaměřuje se i na mediální vzory a jejich socializační význam. V textu o sociálních sítích se autorka zabývá identitou ve virtuálním prostoru, spojenou s tendencí zlepšit vlastní sebe prezentaci. (Problémem kapitol 5.1, 5.1.1 nebo 6.4 však je to, že představují souhrnné informace vždy z jediného zdroje.) Autorka dále předkládá základní informace o nejvíce používaných českých a mezinárodních sociálních sítích. Poslední část teorie se týká rizik spojených s užíváním internetu a sociálních sítí (nadměrné užívání, závislost a rizikové sebe odhalování na jedné straně a kyber-kriminální chování na straně druhé).

Teoretická část je strukturována adekvátním způsobem. Autorka čerpá z dostatečného množství české i zahraniční odborné literatury. Internetové zdroje však nejsou v seznamu použité literatury citovány v souladu s žádnou z platných citačních norem. Cenné naopak je, že v posledních kapitolách autorka vychází z poměrně početných a relevantních výzkumných studií z posledních let. V textu se nicméně vyskytují četné gramatické chyby, překlepy a stylisticky nesprávné formulace (např. „*V Eriksonově teorii probíhá vývoj jedince v osmi stádiích, ve kterém má člověk své tzv. kritické období, které obsahuje psychosociální krizi, která přináší možnost růstu, ale také ohrožení.*“ [s. 11.]). Rušivě působí i rozdílný formát přímých citací, některé jsou uvedeny v kurzivě (např. výše uvedený citát ze s. 11), jiné nikoliv (např. citát na s. 35).

Cílem výzkumné části je sledování vlivu trávení volného času na internetu a sociálních sítích na sebeidentifikaci ve spojení se sebehodnocením a sebezpojetím dospívajících. Ve skutečnosti však autorka zkoumá v širším smyslu souvislosti mezi oběma jevy, protože zvolenou metodologií nemohla zkoumat kauzalitu mezi nimi. Autorka sestavila dotazníkovou baterii a online cestou ji administrovala respondentům ve věku 15-20 let ($n = 96$). Formulovala pět hypotéz, které ověřovala pomocí statistických metod: neparametrickým testem pro spojitě proměnné s nenormálním rozložením (Mann-Whitney U-test a Spearmanův pořadový korelační koeficient) a testem nezávislosti pro kategoriální proměnné (Chí kvadrát, χ^2). Výsledky první části dotazníku jsou prezentovány v koláčových grafech. Vyhodnocení dalších výsledků je prezentováno v tabulkách. Souhrnná popisná data pro měření sebezpojetí autorka uvádí v podobě součtové škály. Na základě výsledků Shapiro-Wilkova testu normality zvolila adekvátně neparametrický (pořadový) test porovnávání rozdílů mezi podskupinami (ženy a muži, neplnoletí a plnoletí respondenti). Pomocí Chí kvadrát testu (χ^2) ověřovala u těchto podsouborů rozdíly v jejich online chování.

Hypotézy jsou formulovány logicky: první hypotéza se přímo vztahuje k cíli výzkumu, zbylé čtyři na výzkumný cíl příliš nenavazují. Přesto se však dané oblasti týkají a jejich ověření má své opodstatnění. Je na místě ocenit, že se při sestavování dotazníku autorka inspirovala již existující metodou (Štěpanovská, 2020), která již byla ověřena. Popis metody je dostatečný a srozumitelný a velikost výzkumného souboru přiměřená. Dále je zapotřebí jednoznačně ocenit, že autorka své nálezy analyzovala pomocí několika statistických metod. Pozitivně také hodnotím propracovanou diskusní část, v níž své nálezy porovnává s již existujícími poznatky z dalších studií, dále zde uvádí limity zvoleného výzkumného přístupu i ty, které mohou vyplývat ze současných pandemických omezení. Drobnou poznámku mám k nálezu týkajícímu se nižšího sebehodnocení dívek oproti chlapcům, které autorka kauzálně vztahuje k sociálnímu tlaku sociálních sítí. Je třeba uvést, že nižší sebehodnocení u dospívajících dívek bylo zaznamenávané i v dobách před běžným používáním sociálních sítí (k dohledání viz např. v autorkou citovaných zdrojích: Vágnerové Vývojová psychologie [2012] či Janošové Dívčí a chlapecká identita [2008]). Podobně také touha po zviditelnění nemusí být u dívek výsledkem kompenzačních snah, ale např. touhou naplnit společenské očekávání ve smyslu „líbit se“ (srov. též fenomén „*faceismus*“).

Závěr: Teoretická část práce vykazuje některé nedostatky týkající se úrovně textu a zpracování a některé podkapitoly tvoří v podstatě výpisky z jediného zdroje. Těžiště práce spočívá v jeho empirické části, kterou autorka zpracovala s větší důkladností a v níž přináší zajímavé poznatky. Velmi oceňuji využití zvolené kombinace statistických testů i propracované syntetizující (závěrečné) části práce. Vzhledem k uvedenému navrhuji hodnocení v rozmezí klasifikačních stupňů „**dobře-velmi dobře**“, v závislosti na výsledku obhajoby.

Doc. Pavlína Janošová, Ph.D.

V Praze dne 23. 5. 2021